

Sagnfræðistofnun - Ársskýrsla 2015

Stjórn og starfsmenn

Framan af árinu var stjórn Sagnfræðistofnunar þannig skipuð: Anna Agnarsdóttir prófessor, forstöðumaður, Ragnheiður Kristjánsdóttir lektor og Margrét Gunnarsdóttir, fulltrúi doktorsnema. Á aðalfundi sem haldinn var 20. maí 2015 var kjörin ný stjórn, þannig skipuð: Ragnheiður Kristjánsdóttir dósent, forstöðumaður, Guðni Th. Jóhannesson dósent, Steinunn Kristjánsdóttir prófessor og Margrét Gunnarsdóttir, fulltrúi doktorsnema.

Forstöðumaður er fulltrúi Sagnfræðistofnunar í stjórn Hugvísindastofnunar. Starfsmaður stofnunarinnar sumarið 2015 (að hluta til með styrk frá Vinnumálastofnun) var Róbert Theodórsson.

Guðni Th. Jóhannesson situr fyrir hönd Sagnfræðistofnunar í fagráði Miðstöðvar munnlegrar sögu. Guðmundur Jónsson er fulltrúi Sagnfræðistofnunar í stjórnarnefnd Þjóðskjalasafns Íslands. Guðmundur Jónsson er fulltrúi stofnunarinnar í Sjóði dr. Björns Þorsteinssonar.

Landsnefnd íslenskra sagnfræðinga var endurvakin á árinu 2014 undir stjórn Sagnfræðistofnunar. Landsnefndin sér um samskipti við CISH, heimssamtök sagnfræðinga. Í Landsnefndinni sátu (frá miðju ári 2015) tveir fulltrúar frá Sagnfræðistofnun, Ragnheiður Kristjánsdóttir og Guðni Th. Jóhannesson, tveir fulltrúar Þjóðskjalasafns Íslands, Eiríkur Guðmundsson og Hrefna Róbertsdóttir og tveir fulltrúar Sagnfræðingafélags Íslands, Vilhelm Vilhelmsson og Guðný Hallgrímsdóttir.

Meðlimir

Í fornleifafræði: Gavin Murray Lucas, prófessor; Orri Vésteinsson, prófessor; Steinunn J. Kristjánsdóttir, prófessor.

Í sagnfræði: Anna Agnarsdóttir, prófessor; Guðmundur Hálfðanarson, prófessor, Guðmundur Jónsson, prófessor; Guðni Th. Jóhannesson, dósent; Helgi Þorláksson, prófessor, Ingi Sigurðsson, prófessor; Kristjana Kristinsdóttir, lektor, Már Jónsson, prófessor; Ragnheiður Kristjánsdóttir, dósent; Sigurður Gylfi Magnússon, prófessor; Sverrir Jakobsson, prófessor; Valur Ingimundarson, prófessor; Viðar Pálsson, lektor.

Prófessorar emeriti í sagnfræði: Gísli Gunnarsson, Gunnar Karlsson, Sveinbjörn Rafnsson og Þór Whitehead.

Í Hagnýtri menningarmiðlun: Halla Kristín Einarsdóttir, aðjunkt og Ármann Gunnarson, verkefnastjóri.

Erla Hulda Halldórsdóttir starfaði sem sérfræðingur hjá Sagnfræðistofnun frá 1. janúar 2015.

Nýdoktorar á vegum Sagnfræðistofnunar voru þau Þórir Jónsson Hraundal og Dawn Elise Mooney.

Rannsóknir

Hér er stiklað á stóru. Í ritaskrá Háskóla Íslands er gerð nánari grein fyrir rannsóknum meðlima Sagnfræðistofnunar.

Rannsóknaverkefni á vegum stofnunarinnar

Saga íslenskrar utanlandsverslunar. (Helgi Þorláksson, Guðmundur Jónsson, Anna Agnarsdóttir, Gísli Gunnarsson og Helgi Skúli Kjartansson)

Reykholtsverkefnið. (Helgi Þorláksson)

Saga Breiðafjarðar. (Sverrir Jakobsson og Helgi Þorláksson)

Rannsóknarverkefni sem einstakir meðlimir stýra

Að skrifa líf. Rannsókn á bréfaskrifum og lífi Sigríðar Pálsdóttur (1809–1871). Styrkt af Rannís. (Erla Hulda Halldórsdóttir)

Assemblies in Iceland 850-1950. Styrkt af Rannís. (Orri Vésteinsson)

Austrænir víkingar í arabískum heimildum. Styrkt af Rannís. (Þórir Jónsson Hraundal)

Commodity Entanglement. The Archaeology of the Trade Monopoly. Styrkt af Rannís. (Gavin Lucas)

Dánarbú 1740-1900. Styrkt af Rannsóknasjóði HÍ. (Már Jónsson)

Denmark and the New North Atlantic. Identity, Positions, Natural Resources and Cultural Heritage. Styrkt af Rannsóknasjóði HÍ. (Guðmundur Hálfðanarson)

Driftwood in the medieval North Atlantic. Styrkt af nýliðunarsjóði HÍ. (Dawn Elise Mooney)

EDDA Center of Excellence. (Valur Ingimundarson)

Emotions, Material Culture and Everyday Life in Iceland in the Long 19th Century. Styrkt af Rannís, með aðild Þjóðminjasafns. (Sigurður Gylfi Magnússon)

Fátækt á Íslandi í kringum aldamótin 1900: Þurfalingar og efnismenning hversdagsins. Styrkt af Rannsóknarsjóði HÍ. (Sigurður Gylfi Magnússon)

Fornleifarannsóknir í Skálholti. Styrkt af Rannsóknasjóði HÍ. (Gavin Lucas)

Í kjölfar kosningaréttar. Rannsóknarverkefni sem miðar að því að rannsaka og skrifa yfirlitsrit um sögu íslenskra kvenna á 20. öld. (Erla Hulda Halldórsdóttir og Ragnheiður Kristjánsdóttir)

Kortlagning klaustra á Íslandi. Verkefnið miðar að því að skrá minjar og heimildir um íslensku miðaldaklaustrin. Styrkt af Rannís, Rannsóknarsjóði HÍ og Fornminjasjóði. (Steinunn J. Kristjánsdóttir)

Lífskjör á Íslandi 1100-1800 – vitnisburður Stóruborgarrannsókna. Styrkt af Rannsóknasjóði HÍ. (Orri Vésteinsson)

Maritime Preparedness and International Partnership in the High North. Styrkt af norskum stjórnvöldu og háskólastofnunum. (Valur Ingimundarson)

Stjórnsmál norðursins. Utanríkisstefna Íslands, landfræði-pólitík og stjórnunarhættir á norðurslóðum. Styrkt af Rannsóknarsjóði HÍ. (Valur Ingimundarson)

The Consolidation of Power in Iceland 1096-1281. Styrkt af Rannsóknarsjóði HÍ. (Sverrir Jakobsson)

The Untold Story. An Oral History of the Roma People in Romania. Styrkt af rannsóknarsjóði EES. (Guðmundur Hálfðanarson)

Undirstöður landbúnaðarsamfélagsins: Fjölskylda og heimilisbúskapur á Íslandi í byrjun 18. aldar. Þar nota sagnfræðingar og landfræðingar landupplýsingakerfi við rannsóknir á jörðum og kvaðakerfi bændasamfélagsins. Styrkt af Rannsóknarsjóði HÍ. (Guðmundur Jónsson).

Þorskastríð, minni og vald. Þverfaglegt sjónarhorn. Styrkt af Rannsóknarsjóði HÍ. (Guðni Th. Jóhannesson)

Önnur rannsóknarverkefni sem meðlimir stofnunarinnar taka þátt í

The Hakluyt Edition Project, sjá nánar <http://www.hakluyt.org/>. Fræðileg útgáfa af Richard Hakluyt, *The Principal Navigations, Voyages, Traffiques, and Discoveries of the English Nation* (second edition, 1598–1600) 14 binda verk sem kemur út hjá Oxford University Press á næstu árum. (Anna Agnarsdóttir)

History of Nordic Historiography beyond Methodological Nationalism – Comparative and Cross-national Perspectives, c 1850s onwards. Styrkt af NOS-HS. (Ingi Sigurðsson)

Hvað einkennir íslenskt lýðræði? Starfsvenjur, gildi og skilningur. Að því standa fræðimenn úr ýmsum fræðigreinum HÍ. Verkefni er styrkt af Rannís. (Guðmundur Jónsson og Ragnheiður Kristjánsdóttir)

Norse Use of Marine Mammals in the Medieval North Atlantic. Styrkt af NSF (Orri Vésteinsson).

Fornleifarannsóknir

Sveigarkot, Gásir og Eystribýggð í Grænlandi. (Orri Vésteinsson)

Skálholt, Móakot. (Gavin Lucas)

Mörðuvellir í Hörgárdal, Munkaþverá, Þingeyrar, Þykkvabæjarklaustur og Hítardalur. (Steinunn J Kristjánsdóttir)

Útgáfa

Bækur gefnar út af Sagnfræðistofnun (sjá neðar útgáfu á vegum Miðstöðvar einsögurannsókna):

Sverrir Jakobsson. *Saga Breiðfirðinga I. Fólk og rými frá landnámi til plágunnar miklu*. Ritroð Sagnfræðistofnunar 22 (Reykjavík: Sagnfræðistofnun, 2015).

Sumarliði R. Ísleifsson. *Tvær Eyjar á jaðrinum. Ímyndir Íslands og Grænlands frá miðöldum til miðrar nítjándu aldar* (Reykjavík: Sagnfræðistofnun, 2015).

Aðrar bækur sem meðlimir stofnunar komu að

Åsmund Egge og Svend Rybner (ritstj.). *Red Star in the North. Communism in the Nordic Countries* (Oslo: Orkana Akademisk, 2015). (Ragnheiður Kristjánsdóttir)

Auður Hauksdóttur, Guðmundur Jónsson og Erik Skyum-Nielsen (ritstj.) *Gullfoss. Mødet mellem dansk og islandsk kultur i 1900-tallet* (Kaupmannahöfn: Forlaget Vandkunsten, 2015). (Guðmundur Jónsson)

Bláklædda konan – ný rannsókn á fornu kumli. Rit Þjóðminjasafns Íslands 38 (Reykjavík: Þjóðminjasafns Íslands). (Steinunn J Kristjánsdóttir)

L. Broderick, I. Grau og B. Jervis (ritstj.). *Objects, Environment and Everyday Life in Medieval Europe* (Turnhout: Brepols, 2015). (Dawn Elise Mooney)

E. Paul Durrenberger og Gísli Pálsson (ritstj.), *Gambling Debt. Iceland's Rise and Fall in the Global Economy* (Boulder, Colorado: University Press of Colorado, 2015). (Guðni Th. Jóhannesson)

Jón Guðmundsson lærði. *Spánverjavígin 1615* (Reykjavík: Mál og menning). (Már Jónsson)

Leiðarminni. Greinar gefnar út í tilefni 70 ára afmælis Helga Þorlákssonar 8. ágúst 2015 (Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafélag og Sögufélag, 2015). (Helgi Þorláksson (höf) og Sverrir Jakobsson ofl. ritstj.)

Kari H. Nordberg, Hege Roll-Hansen, Erling Sandmo og Hilde Sandvik (ristj.) *Myndighet og medborgerskap. Festskrift til Gro Hagemann på 70-årsdagen 3. september 2015*. (Oslo: Novus Forlag, 2015). (Erla Hulda Halldórsdóttir)

Valur Ingimundarson og Rósa Magnúsdóttir (ritstj.), *Nordic Cold War Cultures: Ideological Promotion, Public Reception, and East-West Interactions* (Helsinki: Aleksanteri Cold War Series, University of Helsinki, 2015). (Valur Ingimundarson og Guðni Th. Jóhannesson)

Tímarit

Guðmundur Hálfðanarson var aðalritstjóri tímaritsins *Scandinavian Journal of History*.

Már Jónsson og Ragnheiður Kristjánsdóttir fulltrúar stofnunarinnar í ritnefnd tímaritsins *Sögu*.

Meðlimir stofnunarinnar greinar og ritdóma í eftirfarandi tímaritum: *Breiðfirðingur, Cultural and Social History, Hugarás, Journal of Archaeological Science, Journal of Archaeological Science, Journal of Monastic Medieval Studies, Journal of Social History, Life Writing, Norwegian Archaeological Review, Polar Journal, Safnablaðið Kvistur, Saga. Tímarit Sögufélags, Skírnir og Tabularia*.

Heimildarættir, heimildamyndir og sýningar með aðild meðlima

Hjáverkin. Atvinnusköpun kvenna í heimahúsum 1900-1970. Sýning á Árbæjarsafni í umsjón Gerðar Róbertsdóttur. (Guðmundur Jónsson og Ragnheiður Kristjánsdóttir)

Hvað er svona merkilegt við það? (Halla Kristín Einarsdóttir)

Öldin hennar. 52 örbættir. (Ragnheiður Kristjánsdóttir)

Ráðstefnur, málþing, fyrirlestrar og fundir

Á vegum Sagnfræðistofnunar

Á vegum námsbrautar í sagnfræði voru haldin vikuleg seminör um söguleg efni. Þátttakendur komu úr ýmsum greinum hugvísinda og á hverju misseri voru fluttir á bilinu 12 til 15 framsögur með fjörugum umræðum. Umsjónarmaður var Sigurður Gylfi Magnússon.

Armenska þjóðin og þjóðarmorð. Narek Mkrtchyan og Tigran Yepremyan frá ríkisháskólanum í Yerevan fluttu fyrirlestra undir yfirskriftinni „The Armenian Nation and Genocide“. Haldið í Lögbergi 23. janúar.

Danir á Íslandi. Í tilefni af útkomu bókarinnar *Gullfoss. Mødet mellem dansk og islandsk kultur i 1900-tallet*. Haldið í fyrirlestrasal Landsbókasafns Íslands í Þjóðarbókhöllu, 24. september.

Minni, frásögn og munnleg saga, málþingi Miðstöðvar munnlegrar sögu og Sagnfræðistofnunar. Haldið í fyrirlestrasal Þjóðarbókhöllu, 8. október.

Minningarfyrirlestur Jóns Sigurðssonar: Gro Hagemann, prófessor emeritus við Oslóarháskóla hélt minningarfyrirlesturinn á opnunarmálstofu Alþjóðlegrar ráðstefnu til að minnast 100 ára kosningaréttar kvenna sem haldin var í Hörpu 22.-23. október. Fyrirlesturinn bar titilinn: „Autonomy and Citizenship. Perspectives on Universal Suffrage in the Nordic Countries. Þann 21. október hélt hún auk þess semínar undir yfirskriftinni: „„Putting housework into history““

Fyrirlestrar meðlima Sagnfræðistofnunar

Auk ofangreindra fyrirlestra og málþinga á vegum stofnunarinnar tóku meðlimir hennar þátt í ráðstefnum, málþingum og héldu fyrirlestra á eftirfarandi stöðum: Aix-en-Provence, Berlín, Budapest, Egilsstöðum, Feneyjum, Glasgow, Höfn í Hornafirði, Kaupmannahöfn, Kirkwall, Kristiansand, Mógilsá, Oslo, Oulu, Oviedo, Pétursborg, Reykjanesbæ, Reykjavík, San Fransisco, Stokkhólmi, Tempe í Bandaríkjunum, Shanghæ, Tromsø, Umeå og Zürich.

Miðstöð einsögurannsókna

Stjórn: Sigurður Gylfi Magnússon formaður. Meðstjórnendur: Már Jónsson og Davíð Ólafsson.

Rannsóknarverkefni

Miðstöð einsögurannsókna tók þátt í alþjóðlegu rannsóknarverkefni á árinu með fræðimönnum frá Ungverjalandi og Noregi sem nefnist: *Working out the curriculum of a joint MA programme 'Microhistory'*. Styrkt af Tempus Public Foundation (Eötvös University, Budapest, Háskóla Íslands, Volda University College (Noregi) og ReykjavíkurAkademíunni).

Útgáfa

Sterbúsins fémunir framtöldust þessir. Eftirlátnar eigur 96 Íslendinga sem létust á tímabilinu 1722–1820. Már Jónsson tók saman og ritaði inngang. Sýnisbókar íslenskrar alþýðumenningar (Reykjavík: Háskólaútgáfan, 2015).

Sigurður Gylfi Magnússon og Pétur Bjarni Einarsson, *Kyrrlátur heimur. Örsögur og ljóð.* Nafnlausa ritróðin (Reykjavík: Miðstöðu einsögurannsókna, 2015).